

Haziran 2020

Yıl: 4 Sayı: 1 ss. 34-42

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Geliş Tarihi: 02.10.2019

Kabul Tarihi: 01.01.2020

ISSN: 2619-9408

June 2020

Volume: 4 Issue: 1 pp. 34-42

Article Type: Research Article

Submitted: 02.10.2019

Accepted: 01.01.2020

MİNİK TEYZE ÖYKÜSÜNDE İŞLENEN EĞİTSEL DEĞERLERİN DUYGUSAL YÖN ANALİZİ İLE BELİRLENMESİ

Mustafa KAYA¹

Özet

Bu çalışmanın temel amacı Ahmet Tezcan'ın Minik Teyze adlı öyküsünün öğrencilere ilettiği eğitisel değerleri içerik analiz yöntemlerinden duygusal yön analizine göre incelemektir. Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi kullanılmıştır. Ahmet Tezcan'ın Hırsız Kedi Balığı Yedi kitabındaki Minik Teyze adlı hikâyedeki tüm cümleler incelenmiş ve cümlelerin eğitisel açıdan tahlilleri yapılmıştır. Metinler çözümlenirken içerik analizi tekniklerinden duygusal yön analizi kullanılmıştır. Öyküde incelenen cümlelerin ilettiği mesajların olumlu, olumsuz, karışık ve müphem yönleri belirlenmiştir. Olumlu ifade 1, karışık 3, olumsuz 5, müphem de 7 rakamı ile belirtilmiştir. Daha sonra belirtilen bu cümleler beş uzmana gönderilmiştir, uzmanlardan gelen dönütler doğrultusunda çalışmanın güvenilirlik testi yapılmıştır. Araştırma sonucunda Minik Teyze adlı öyküde cümlelerin %70'inin olumlu, %20'sinin olumsuz, %10'unun de müphem(nötr) olduğu tespit edilmiştir. Öyküdeki cümlelerin 20'sinin yaratıcılık, 11'inin sevgi, 5'inin dayanışma, 2'sinin vatanseverlik, 3'ünün saygı, 1'inin bilimsel bilgi ile ilgili olumlu yargı taşıdığı tespit edilmiştir. Tüm bu verilerden hareketle Minik Teyze öyküsünün öğrencilere kazandırılması gereken birçok eğitisel değeri barındırdığı, çocukların bilişsel, duyuşsal özelliklerine katkı sağlayacağı sonucuna varılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Minik Teyze, öykü, eğitisel değerler, duygusal yön analizi.

DETERMINING THE EDUCATIONAL VALUES IN TINY AUNT'S STORY BY EMOTIONAL DIRECTION ANALYSIS

Abstract

The main purpose of this study is to examine the educational values conveyed by Ahmet Tezcan's story, Aunt Minik, to the students according to the emotional direction analysis, one of the content analysis methods. In this study, document analysis which is one of the qualitative research methods is used. All of the sentences in Ahmet Tezcan's story Minik Teyze in The Thief Cat Fish Eat were examined and the sentences were analyzed from an educational perspective. Emotional direction analysis, one of the content analysis techniques, was used to analyze the texts. The positive, negative, mixed and ambiguous aspects of the messages conveyed by the sentences examined in the story were determined. The positive expression is indicated by 1, mixed 3, negative 5 and ambiguous 7. Afterwards, these sentences were sent to five experts and the reliability test of the study was conducted in accordance with the feedback received from the experts. As a result of the research, 70% of the sentences were positive, 20% were negative, and 10% were ambiguous (neutral). 20 of the sentences in the story of creativity, 11 love, 5 solidarity, 2 patriotism, 3 respect, 1 is found to carry positive judgment about the scientific knowledge, while 5 of the sentences of love, 3 of the respect it has been found that the statement has negative judgments. Based on all these data, it was concluded that the story of Aunt Minik contains many educational values that should be gained to students and will contribute to the cognitive and affective characteristics of children.

Key Words: Aunt Tiny, story, educational values, emotional direction analysis.

¹ Dr., Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü, m.kaya@yyu.edu.tr, Orcid: 0000-0003-4755-4994.

Giriş

Türk Millî Eğitiminin temel amacı topluma beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımından sağlıklı bireyler yetiştirmektir. Bu amaçla gerek yaygın gerekse örgün eğitim kurumlarında programlar dâhilinde çeşitli eğitim- öğretim faaliyetleri yapılır. Bu faaliyetler doğrultusunda hem öğrenci hem de öğretmen ders kitaplarından istifade eder. Ancak öğrencilerin istenilen seviyede yetiştirilmesi ve öngörülen hedeflere ulaşabilmesi için ders kitapları tek başına yeterli olmayabilir. Bu durumda öğrencileri hayata hazırlamak için başka yöntemlere de başvurulabilir, bu yöntemlerden biri de öğrencileri seçkin çocuk edebiyatı eserleri ile buluşturmak olabilir.

Çocuk edebiyatı gelişme ve yetişme çağındaki çocukların dil düzeyine, duygu ve düşünce dünyasına, anlama ve kavrama becerilerine seslenen edebiyat olarak adlandırılabilir (Şimşek, 2002: 32). Sever'e (2013: 17) göre çocuk edebiyatı erken çocukluk döneminden başlayarak ergenlik dönemini de içine alan, çocukların dil gelişimi ve anlama düzeylerine uygun olarak duygu ve düşünce dünyalarını sanatsal niteliği olan dilsel ve görsel iletilerle zenginleştiren, çocuklarda beğeni düzeyini yükselten ürünlerin genel adıdır. Çocuk edebiyatı çocukları konu edinen, çocuklar tarafından yazılan bir edebiyat değil; çocuğun dil, anlama ve kavrama düzeyini esas alan bir edebiyattır. Yani çocuğa görelilik ilkesi üzerine kurulu bir edebiyattır denilebilir. Demirel'e (2011) göre çocuğa görelilik çocuğun hayal gücüne seslenen, onun rahatça anlayıp okuyabileceği dili ve anlatımı barındıran, çocuğu duygu ve düşünce yönünden zenginleştiren, kurgusu ve olay örgüsü karmaşık olmayan, dikkat dağıtıcı ayrıntılardan arındırılmış olan demektir.

Çocuğun düşünce ve duygu evrenini genişletmeyi, çocukta okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandırmayı amaçlayan çocuk edebiyatının temel aracı çocuk edebiyatı ürünleridir. Temizyürek, Şahbaz, Gürel'e (2016) göre çocuk edebiyatı türleri içinde değerlendirdiğimiz masallar, tekerlemeler, çocuk şiirleri, ninniler, destanlar, hikâyeler vb. yazı türleri çocuğun gelişiminde çok önemli bir yere sahiptir. Her bir edebiyat türünün çocuğun gelişimine ayrı bir katkısı vardır. Çocuk edebiyatı ürünlerinden masallarla beslenen öğrenciler belli bir süre sonra gerçek hayatla bağlantılı olan eserlere yönelirler. Gerçek hayatın bazı kesitlerini öğrenciye sunan, öğrencinin gerçek hayatla bağlantı kurmasını sağlayan önemli eserlerden birisi de hikâyedir.

Hikâye anlatma, roman, masal ve olmuş hadise anlamlarına gelmektedir (Devellioğlu, 2004: 369). Sözlük anlamı olarak hikâye, bir olayın sözlü ve yazılı olarak anlatılması, gerçek veya tasarlanmış olayları anlatan düz yazı demektir. Edebi bir anlatım türü olarak hikâyeyi, olmuş veya olması mümkün olayları anlatan masala göre daha gerçekçi, romana göre daha kısa anlatıma sahip yazılar olarak tanımlamak mümkündür (Yılar ve Turan, 2011:148).

Olay, kişi, zaman, mekân ve bakış açısı hikâyeyi meydana getiren temel unsurlardır. Bu unsurlar hikâyenin olmazsa olmazlarıdır. Hikâyenin merkezinde kahraman/ kahramanlar vardır. Bu kahramanların belirli bir mekânda, belirli bir zaman diliminde yaşadıkları olay/olaylar vardır.

Çocuk eğitiminde hikâyelerin çok önemli işlevleri vardır. Çocuk, yaşamı boyunca her olay ve karakter tipiyle karşılaşmayabilir, ancak olaya dayalı metinler aracılığıyla edebiyat eserlerinde çeşit çeşit karakterlere ve olaylara tanık olabilir. Hatta edebiyat eserinde karşılaştığı bu karakterlerden kimisini kendine rol model olarak seçebilir, kimisiyle empati kurarak onun dünyasını anlamaya çalışabilir. Sever'e (2013) göre insan kişiliğinin biçimlendiği bu dönemde, öykünme, en etkili ve hızlı öğrenme yoludur. Çocuklar, okudukları-dinledikleri kitapların, izledikleri film ya da oyunların kahramanlarıyla özdeşim kurarlar. Kahramanların fiziksel ve ruhsal özelliklerinden, onların davranış ve eylemlerinden etkilenirler.

Çocuk, sekiz on yaşlarında sona eren masal çağından gerçeklik duygusu uyandıran metinlere yönelir. Bunlar, yaşanmış ya da yaşanabilir izlenimi bırakan edebi ürünlerdir. Hikâye adını verdiğimiz bu ürünler anlatmaya dayalıdır (Şimşek, 2002: 97). Hikâyeler sayesinde çocukların zor öğrenebilecekleri konular anlaşılır bir dille anlatılabilir. Anlatım olanakları sayesinde soyut bilgiler somut hale dönüştürülebilir, çocuklar böylece güçlük yaşamadan kolay bir şekilde bazı bilgileri kavrayıp hatırla tutabilirler.

Hikâyeler çocukların sınırlı hayat deneyimlerini zenginleştirir, geliştirmekte oldukları değer yargılarının açıklık kazanmasına yardımcı olur. Ayrıca çocukların içinde yaşadıkları toplumun kültürel

ortama uyum sağlamalarına katkıda bulunur (Oğuzkan, 2000: 98). Akbayır'a (2010) göre çocuklar öyküler aracılığıyla düşsel bir dünyadan gerçekler dünyasına adım atar. Fakat bu geçiş, renkli bir dünyadan anlamsız, sıkıcı bir dünyaya atlayış değildir. Bu tür yapıtlar, çocukların yaşantılarına açıklık kazandırır, bunları geliştirir. Yani çocuk bu ürünler sayesinde içinde doğup büyüdüğü ve yaşadığı çevreyi tanır ve hayata hazırlanmış olur.

Oğuzkan'a (2000: 109) göre çocuk hikâyelerinde bulunması gereken başlıca nitelikler şöyle sıralanabilir:

1. Çocukların ilgilerine, hayat tecrübelerine ve kavrayış güçlerine uygun konu.
2. Çocuk düşüncesine aykırı olmayan sade ve gerçekçi bir plan.
3. Mantıklı sonuçlarla biten hareketli olaylar.
4. Somut, doğru, fakat dikkati dağıtmayan ayrıntılar.
5. Özellikleri iyi anlatan, gerçekliğe uygunluğu bakımından hiç kuşkuya yer vermeyen kişiler (şahıslar, kahramanlar)
6. Kısa cümle ve paragraflar ile kısa, bol ve canlı konuşmalara dayalı sürükleyici bir anlatım.
7. Çocukların seviyesine uygun basit ruh çözümlenmeleri
8. Kabalığa kaçmamak ve yerinde olmak şartıyla güldürücü sahneler ve konuşmalar.
9. Küçük şeylere karşı sürekli bir ilginin uyandırılmış olması
10. Her durumun heyecanlı yanlarının daima belirtilmesi
11. Metinle ilgili güzel ve anlamlı resimler olmalıdır.

Hikâye, çocukların sınırlı hayat tecrübelerini zenginleştirir; türlü insan tipleri üzerinde düşünmelerine imkân sağlar; gelişmekte olan değer yargılarının daha açıklık kazanmasına yardımcı olur. Böylece çocukların içinde yaşadıkları toplumsal ve kültürel ortama uymalarını büyük ölçüde kolaylaştırır (Temizyürek, Şahbaz, Gürel, 2016: 94).

Amaç

Alan yazın incelendiğinde hikâyelerde geçen eğitsel değerlerin incelendiği birçok çalışmayı görmek mümkündür. Yapılan çalışmalarda yöntem olarak nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi tekniğinin kullanıldığı görülmektedir. Bu yönüyle yapılan çalışmalar, bu çalışma ile benzerlik göstermektedir. Ancak bu çalışmaların hepsinde veri analizi olarak içerik analizi veya betimsel analiz kullanılmıştır (Akkaya, 2013; Barış, 2011; Cesur, Baş, 2015; Çaganava, 2006; Gökçe, 2008; Kardaş, 2015a; 2015b, Kardaş ve İl 2015; Kardaş ve Cemal, 2017; Kavak ve Baş, 2018; Şen, 2007; Tunagür ve Kardaş, 2017a; Tunagür ve Kardaş 2017b; Yılmaz, 2017). İlgili çalışmada ise içerik analizi çeşitlerinden duygusal yön analizine başvurulmuş hikâyedeki değerler bulunmaya çalışılmıştır. Araştırma bu yönüyle diğer çalışmalardan ayrılmaktadır. Tavşancıl ve Ezel'e (2001: 105) göre bu analiz türünde bir sözel/yazılı materyalin yönü, eğilimi veya tutumu hakkında bilgi edinmek üzere o metin kategorilere ayrılır.

Bu araştırmanın amacı, Ahmet Tezcan'ın Minik Teyze adlı hikâyesinin öğrencilere iletildiği eğitsel değerleri içerik analiz yöntemlerinden duygusal yön analizine göre incelemektir.

Yöntem

Ahmet Tezcan'ın Minik Teyze hikâyesinin iletildiği eğitsel değerleri tespit etmeyi amaçlayan bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi kullanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek (2016)'e göre doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Bu tür çalışmalarda, araştırmacı ihtiyacı olan veriyi, gözlem veya görüşmeye gerek kalmadan elde edebilir.

Çalışma Materyali

Çalışmanın materyalini Ahmet Tezcan'ın Hırsız Kedi Balığı Yedi kitabında yer alan Minik Teyze adlı hikâye oluşturmaktadır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Hikâyedeki her cümle tek tek incelenmiştir. İncelenen cümlelerin iletmiş mesajların olumlu, olumsuz, karışık ve müphem yönleri belirtilmiştir. Eğer cümle olumlu ise “1” ile olumsuz ise “5”, karışık ise “3” müphem ise “7” rakamı ile şifrelenmiştir. Tavşancıl ve Aslan’a (2001: 110) göre kolaylık, kesinlik ve nicel işlemlerin yapılabilmesini sağlamak için bu yönler, farklı rakamlarla gösterilmiştir.

Hikâyedeki bütün cümleler belirtilen ölçütlere göre incelendikten sonra frekans ve yüzdeleri bulunmuş. Cümlelerin içerdiği mesajlar “bütün cümle bazında değerlendirme” ve “cümle bazında değerlendirme” şeklinde iki kategori halinde sınıflandırılmıştır. “Cümle bazında değerlendirme” kısmında her cümlelerin içerdiği mesaj 1, 5, 3, 7 rakamlarından biri ile kodlanır. Örneğin cümle bazında değerlendirme kısmındaki bütün cümleler 1 ile kodlanmışsa bütün cümle bazında değerlendirme kısmına 1 rakamı yazılır. Eğer cümle bazında değerlendirme kısmındaki bütün cümleler farklı rakamlarla kodlanmışsa bütün cümle bazında değerlendirme kısmına 5 rakamı yazılır.

Hikâyedeki her cümle içerdiği anlam bakımından tek tek incelendikten sonra her cümlelerin içerdiği eğitsel değerler tespit edilmiştir. Tespit edilen eğitsel değerler tablo halinde gösterilmiş olup tablo altında örnek cümleler verilmiştir.

Çalışmanın materyalini oluşturan öykü metinlerindeki cümlelerin duygusal karşılıkları beş ayrı uzmana (kodlayıcıya) bulduruldu. Uzmanlardan gelen kodlar güvenilirliğin test edilmesi için Miles ve Huberman (2016) tarafından önerilen aşağıdaki formül kullanılmıştır:

$$\text{Güvenirlilik} = \frac{\text{uzlaşma sayısı}}{\text{uzlaşma} + \text{uzlaşmama sayısı}}$$

Yukarıdaki formül araştırmacılar (kodlayıcılar) arasındaki uygunluğu test etmeye yöneliktir ve elde edilen eşitliğin %70’ten daha yüksek bir sonuç vermesi beklenir. Bu araştırmada; Güvenirlilik = $157/(157+43) = 0.78$ olarak bulunmuştur.

Bulgular ve Yorum

Araştırmada Minik Teyze adlı hikâyedeki cümleler üzerinde analiz gerçekleştirilmiştir. Duygusal yön analiz sonuçlarına ve cümlelerin analiziyle ortaya çıkarılan değerler temel alındığında Minik Teyze adlı hikâyenin çocukların gelişim özelliklerine uygun olduğu görülmektedir. Cümleler içerdiği anlama (olumlu, olumsuz, müphem, karışık) ve taşıdıkları değerlere göre cümle sayıları dikkate alınarak hesaplanmıştır, bu kapsamdaki bulgular Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo-1: Minik Teyze hikâyesinin duygusal yön analizine ilişkin bulgular

	Duygusal Yön Analiz Gruplamaları	
	Bütün cümleler bazında değerlendirme	Cümle Şeklinde Değerlendirme
Ayy! Kuşlar! Ne güzel! Bembeyaz!		1
Anne! Bu kuşların adı ne?	1	1
Martıymış. Martı. Denizleri çok severmiş martılar.		1
Annemle gezmeye gidiyoruz, Üsküdar’a. Ablam orada oturuyor benim.		1
Geçen sene gelin oldu ablam.	1	1
O giderken öyle ağladım ki!		1
Canım ablacığım bembeyaz gelinlik giymişti. Şu martılar gibiydi ablam.	1	1
Niye kuş olmuş onlar? İnsan olamazlar mıydı?		1

Hiih! Ya ben de onlar gibi olsaydım. Uçabilir miydim?		1
Sular ne güzel! Vapur da o kadar hızlı gidiyor ki!		1
Suyun üstünde nasıl gidiyor acaba?	1	1
Niye batmıyor? Vapur giderken arkasında bembeyaz köpükler oluyor. Kar gibi.		1
Biz vapura binerken öyle bir düdüğü öttürdü ki vapur, ödüme koptu!		7
Vufft! Böyle bağırdı. Vufft! Sesi nereden çıkıyor diye baktım ya, bulamadım.	3	1
Kaptan amca çalışırmış düdüğü. Kalkıyoruz demekmiş.		1
Aaa! Vapurda kedi de var. Önümden kaçıp gitti.		7
İki tane çocuk kovalıyor kediyi.		5
Yazık! Zavallı belki korkup denize düşer.	3	1
Ablamın kızı olmuş. Onu görecekmışiz biraz sonar. Nasıl bir şey acaba?		1
Ben bebekken nasıldım?	1	1
Güzelmışim. O da güzeldir mutlaka.		1
Annem "Artık sen de teyze oldun." dedi.		1
Teyze mi? Ben mi? Ama ben daha büyümedim ki!	3	1
Daha okula bile gitmiyorum ben.		1
Geçen gün komşumuzun kızı Aysel, beni küçüğüm diye oyuna bile almadı.		5
Aysel'i hiç sevmiyorum ben.		5
Geçen gün Recep amcanın oğlu Celal'i dövdü.	3	5
Celal daha küçük. Hem de bir kolu sakat.		1
Celal bebekken beşikten düşmüş. Kolu o zaman sakat kalmış.		7
Paraları yokmuş, doktora götürememişler.	3	5
Keşke bizim paramız olsaydı. Celal'in kolunu yaptırırdık.		1
Ablamın bebeği de beşikte yatıyordur değil mi?		7
O da düşer mi acaba? Ama yok. Düşmez.	3	5
Ablam iyi bakar ona. Hep yanında durur.		1
Celal'in annesi gibi çamaşırcılığa gitmez.		5
Bebeği öyle merak ediyorum ki! Minicik minicik. Ağzı, burnu, her şeyi minicik.		1
Ben de öyle miydim? Nasıl büyüdüm sonra? Hep büyüyecek miyim?	1	1

Öyle hoşuma gitti ki! Minik bebeğin minik teyzesi.	1
Ama, okula gidince büyük teyze olacağım.	1
Okula gidince. Aysel görecek o zaman.	5

Minik Teyze öyküsü birim olarak cümle bazında değerlendirildiğinde ortalama olarak %70'i olumlu, %20'si olumsuz, %10'u müphem (nötr) cümlelerden oluşmaktadır. Genel itibariyle olumlu mesajlar içeren, eğitsel açıdan olumlu mesajların verildiği bu öykünün çocuğun duygusal, zihinsel, ahlakî gelişimine katkı sağlayabilecek nitelikte olduğu söylenebilir.

Hikâyedeki cümleler içerdikleri mesajlara göre analiz ettikten sonra cümlelerin iletildiği değerler aşağıda tablo halinde gösterilmiştir.

Tablo II. Hikâyedeki eğitsel değerler

Sıra	İlettiği Değer	Cümle Sayısı	Pozitif	Negatif	Karışık	Müphem
1	Yaratıcılık	20	20			
2	Sevgi	14	12	2		
3	Dayanışma	6	5	1		
4	Duyarlılık	5	2	1		2
5	Saygı	6	3	3		
6	Millî kültür	2	2			
7	Bilimsel bilgi	1	1			

Tablo 2 incelendiğinde Minik Teyze hikâyesindeki cümlelerden 20'si yaratıcılık, 12'si sevgi, 5'i dayanışma, 2'si duyarlılık, 3'ü saygı, 2'si millî kültür, 1'i bilimsel bilgi değerleriyle ilgili olumlu yargı içerirken 3'ü saygı, 2'si sevgi, 1'i dayanışma 1'i de duyarlılık değerleriyle ilgili olumsuz yargı içermektedir. Değerler içinde en çok yaratıcılık değeriyle ilgili cümle bulunmaktadır.

Yaratıcılık değeri “Niye kuş olmuş onlar? İnsan olamazlar mıydı? Ya ben de onlar gibi olsaydım. Uçabilir miydim? Vapur da o kadar hızlı gidiyor ki! Suyun üstünde nasıl gidiyor acaba? Niye batmıyor?” ifadeleriyle olumlu yönde aktarılmıştır.

Sevgi değeri “Kuşlar! Ne güzel! Canım ablacığım bembeyaz gelinlik giymişti. Sular ne güzel! Bebeği öyle merak ediyorum ki! Minicik minicik. Ağzı, burnu, her şeyi minicik vb.” ifadelerle olumlu yargı içerirken “Aysel'i hiç sevmiyorum ben. Ben de Aysel'i oyuna almayacağım.” ifadeleri ile olumsuz yargı içermektedir.

Duyarlılık değeri “Keşke bizim paramız olsaydı. Celal'in kolunu yaptırırdık. İki tane çocuk kovalıyor kediyi. Yazık! Zavallı belki korkup denize düşer. Keşke kovalamasalar!” ifadeleriyle olumlu yönde aktarılmıştır.

Saygı değeri ile ilgili “Keşke bizim paramız olsaydı. Celal'in kolunu yaptırırdık. Kaptan Amca çalışırmış düdüğü. Aysel, Celal'i topuna dokundu diye dövdü. N'olmuş sanki dokunmuşsa.” ifadeleriyle saygı değeri olumlu yönde aktarılmasına rağmen “Aysel beni oyunlarına almadı. Aysel'i oyuna almayacağım. Celal'in annesi gibi çamaşırcılığa gitmez.” ifadeleriyle saygı değeri olumsuz yönde aktarılmıştır.

Bilimsel bilgi değeri “Onlar kuş. İnsan olamaz ki!” ifadeleriyle olumlu yönde aktarılmıştır.

Millî kültür değeri “Canım ablacığım bembeyaz gelinlik giymişti. Ablamın kızı olmuş. Onu görecekmışiz biraz sonra.” ifadeleriyle vatanseverlik (millî kültür) olumlu yönde aktarılmıştır.

Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmanın amacı Ahmet Tezcan'ın Minik Teyze adlı hikâyesinin iletildiği eğitsel değerleri içerik analizi yöntemlerinden duygusal yön analizine göre incelemektir. Bu amaç kapsamında Minik Teyze adlı hikâyedeki cümleler incelenmiştir.

Araştırma sonucunda Minik Teyze adlı öyküdeki cümleler incelendiğinde cümlelerin %70'i olumlu, %20'si olumsuz, %10'unun müphem (nötr) yargı taşıdığı belirlenmiştir. Bu verilerden hareketle Minik Teyze öyküsünün çocukların bilişsel, duyuşsal, sosyal ve dilsel gelişimine katkı sağlayacak nitelikte olduğu, öğrencilere kazandırılabilir birçok millî ve evrensel değerleri barındırdığı kanaatine varılmıştır.

İnceleme sonucunda cümlelerin 20'sinde yaratıcılık, 12'sinde sevgi, 5'inde dayanışma, 3'ünde saygı, 2 'sinde millî kültür, 2'sinde duyarlık, 1'inde bilimsel bilgi değerleriyle ilgili olumlu cümleler tespit edilirken 3'ünde saygı, 2'sinde sevgi, 1'inde dayanışma, 1'inde duyarlık ifadeleriyle ilgili olumsuz değerler tespit edilmiştir. En çok yaratıcılık değeriyle ilgili olumlu cümle bulunmaktadır.

Literatürde hikâyelerdeki değerlerin duygusal yön analizi ile incelendiği herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Ancak Çırak, Şahin, Özberk ve Eriş (2014) tarafından yapılan çalışmada 5. sınıf Türkçe ders kitabında bulunan 40 metinde yer alan 2173 cümle hem değer kategorileri açısından hem de duygusal yön analizi açısından incelenmiştir. Çalışma sonucunda ele alınan 15 kategoride, pozitif cümlelerin çoğunlukta olduğu saptanmıştır. Bunun dışında hikâyelerdeki değerleri bulmaya yönelik yapılan çalışmalarda içerik analizinin kullanıldığı görülmektedir. Cesur ve Baş (2015) çalışmanın sonucunda incelenen eserlerde tespit edilen 592 iletinin 478'inin kişisel gelişimi, 96'sının toplumsal gelişimi, 15'inin ulusal gelişim, 3'ünün ise evrensel düşüncenin gelişimini destekler nitelikte olduğunu tespit etmiştir. Kavak ve Baş (2018) araştırma sonucunda incelenen eserlerde %33,33 oranı ile en fazla kişisel gelişime, %31,37 oranı ile sevgiye, %26,27 oranı ile evrensel değerlere ve %9,02 oranı ile iletişime yönelik iletilere yer verildiğini dile getirmişlerdir. Barış (2011) incelediği eserlerde sevgiye, insani değerlere, hayvan ve doğa sevgisine, aile bireyleri arasındaki bağlılık ve sevgiye yönelik iletilere rastlamıştır. Gül (2019) incelediği eserlerde 94 eğitsel ileti saptamış en çok doğa ve çevreye karşı duyarlılık, hayvan sevgisi, hayvanları korumak, yardımseverlik gibi iletilere yer verildiğini tespit etmiştir. Çaganav (2006) incelediği eserlerde sevgi, dostluk, dayanışma, yardımlaşma, sağlık vb. temaların ele alındığını dile getirmiştir. Şen (2007) çalışmasında 29'u yerli 29'u yabancı olmak üzere 58 eseri incelemiştir. İnceleme sonucunda Yüz Temel Eser serisindeki kitaplarda sevgi değerinin ilk sırada yer aldığını tespit etmiştir. Ayrıca misafirperverlik, vatanseverlik ve sağlıklı olmaya önem verme değerlerine yerli eserlerde yer verilirken bu değerlere yabancı eserlerde rastlanmadığı ortaya koymuştur. Gökçe (2008) incelediği çalışmada en çok duyarlılık, dürüstlük, yardımseverlik, arkadaşlık ve paylaşma, çalışkanlık, doğa ve hayvan sevgisi, yaşama sevinci, aile sevgisi, özveri, komşuluk ve hoşgörü değerlerine yer verildiğini tespit etmiştir. Akkaya (2013) incelediği eserlerde doğruluk, dürüstlük, iyilik, adil olma, akıllı, sevgi, hoşgörülülük olma vb. gibi değerlerin en çok tekrar edildiğini tespit etmiştir. Erol (2014) araştırma sonucunda incelediği eserlerde değer eğitime konu olabilecek tarih bilinci, insan sevgisi, adalet anlayışı, vatan ve millet kavramları gibi pek çok konunun işlendiğini dile getirmiştir. Barin (2019) incelediği eserlerde merhamet, aile sevgisi, arkadaşlık, doğruluk-dürüstlük, hak-hukuk, hoşgörü, iyilik, özgürlük, saygı, sevgi, barış değerlerini tespit etmiştir.

Literatürde duygusal yön analiziyle yapılan çalışmalara da rastlamak mümkündür. Bunlardan Bu çalışma dışında Çiftçi ve Kaya (2020) tarafından 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Van'daki ortaokullarda 5, 6, 7, 8. sınıflarda okutulan Türkçe ders kitaplarındaki masallar duygusal yön analizi ile incelenmiştir. Araştırma sonucunda Güvercin, Kar Tanesi, Ağustos Böceği ile Karınca, Dünyanın Gezginleri ve Dört Ahbaplar masallarının çocuğun duygusal, zihinsel, psikososyal vb. farklı yönlerdeki gelişimlerini sağlayacak özellikte olduğu; Alis Harikalar Diyarında-Tavşan Peşinde ve Tasa Kuşu masallarının bu özelliklere sahip olmadığı ve çocukların farklı yöndeki gelişimlerine bir katkı sağlayamayacağı belirtilmiştir. Diğer bir çalışma ise Bulut ve Türközü (2019) tarafından yapılan "1. ve 4. sınıf Türkçe öğretmen adaylarının yazılarındaki mesajların duygusal yönden karşılaştırılması" adlı çalışmadır. Bu çalışma kapsamında 1. sınıf ile 4. sınıf Türkçe öğretmeni adaylarının yazılarındaki mesajları tek tek duygusal yön analizi ile incelemiştir. Araştırma sonucunda 1. sınıf Türkçe öğretmen adayları ile 4. sınıf Türkçe öğretmen adayları arasında 4. sınıflar lehine anlamlı bir farkın olduğunu tespit etmişlerdir.

Çocuk edebiyatı ürünleri çocuğun bilişsel, duyuşsal, sosyal ve kişilik açısından istenilen bir şekilde yetişmesinde önemli bir görevi yerine getirmektedir. Çocuklar için hazırlanmış edebiyat ürünleri, çocukların keyifli ve eğlenceli bir zaman geçirmelerinin yanı sıra bilişsel, dilsel, toplumsal ve

kişilik gelişimleri açısından da büyük bir önem taşımaktadır. Bundan dolayı Türkçe ders kitaplarına hikâye metinleri seçerken genel itibariyle olumlu mesajların ağırlıkta olduğu metinler seçilmelidir. Türkçe kitaplarına hikâye seçerken nitelikli, çocuğun seviyesine uygun, çocuğun kişisel özelliklerine katkı sağlayacak hikâyelerin seçimine dikkat edilmelidir. Metinler seçilirken rastlantısal biçimde değil de çeşitli bilimsel ve kuramsal veriler göz önünde bulundurularak seçilmelidir.

Kaynakça

- Akbayır, S. (2010). *Çocuğum neyi okumalı?*. Ankara: Pegem Akademi.
- Akkaya, S. (2013). *Mevlana'nın mensur eserlerinde değerler eğitimi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Barış, G. (2011). *Gülten Dayıoğlu'nun çocuk romanlarındaki eğitsel iletiler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Barin, Ö. (2019). *Üzeyir Gündüz'ün çocuk kitaplarındaki eğitsel değerler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- Bulut, K. & Turkozu, O. (2019). Affective comparison of messages in narrative texts of first- and fourth-grade preservice Turkish teachers. *Educational Policy Analysis and Strategic Research*, 14(3), 26-40.
- Cesur, E. ve Baş, B. (2015) Mavisel Yener'in çocuklara yönelik öykülerindeki eğitsel iletiler üzerine bir araştırma. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 3(3), 64-76.
- Çaganava, A. (2006). *Cahit Uçuk'un çocuk romanlarında tema ve eğitim öğeleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Çırak, G., Şahin, D. B., Özberk, E. B. ve Eriş, H. M. (2014). 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin ilettiği değerler açısından incelenmesi. *Mediterranean Journal of Humanities*, 4(1), 83-95.
- Çiftçi, Ö. Ve Kaya, M. (2020). Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki masalların duygusal yön analizine göre değerlendirilmesi. *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi (YYU Journal of Education Faculty)*, 17(1):799-822. doi: 10.33711/yyuefd.751850 .
- Demirel, Ş. (2011). Çocuk, çocuğun gelişim özellikleri, ihtiyaçları ve ilgi alanları. Ş. Demirel (Editör). *Edebî metinlerle çocuk edebiyatı içinde* (s. 1-37). Ankara: Pegem Akademi.
- Devellioğlu, F. (2004). *Osmanlıca- Türkçe Ansiklopedik Lûgat. Aydın: Aydın Kitapevi*.
- Erol, E. E. (2014). *Tarık Buğra'nın hikâyelerinin değerler eğitimi açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü, Van.
- Gökçe, B. (2008). *Gülten Dayıoğlu'nun çocuk öykülerinde değer eğitimi ve öykülerin Türkçeye katkısı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Gül, M. (2019). *Nur İçözü'nün eserlerinde eğitsel iletiler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzincan.
- Kardaş, M.N. (2015a). Orhun Abidelerinin Türkçe öğretiminde değer aktarımı açısından önemi II: Kül Tigin Abidesi. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, C.1, S. Hüseyin Hüsnü Tekişik Özel Sayısı.
- Kardaş, M. N. (2015b). Orhun Abidelerinin Türkçe öğretiminde değer aktarımı bakımından önem III: Bilge Kağan Abidesi. *Türk & İslam Dünyası Araştırmalar Dergisi*, 2 (2), 55-70.
- Kardaş, M.N. ve Cemal, S. (2017). Değerler eğitimi ve Türkçe öğretiminde değer eğitimi üzerine yapılan araştırmalara ilişkin kaynakça denemesi. *KSBD*, y. 9, s.383-412
- Kardaş, M. N. ve İl İ. (2015). Orhun Abidelerinin Türkçe Öğretiminde değer aktarımı açısından önem: I Tonyukuk Abidesi. *Internatonal Journal of Languages' EducatonandTeachng*, 3 (1), 273-287.
- Kavak, S. ve Baş, B. (2018). Koray Avcı Çakman'ın hikâyelerindeki eğitsel iletiler üzerine bir araştırma. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 6(4), 1141-1159.
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (2016). *Nitel veri analizi*. Çev. Akbaba-Altun, S. ve Ersoy, A. Ankara: Pegem Akademi.
- Sever, S. (2013). *Çocuk ve edebiyat*. İzmir: Tudem.
- Şen, Ü. (2007). *Millî Eğitim Bakanlığının 2005 yılında tavsiye ettiği 100 Temel Eser yoluyla Türkçe eğitiminde değerler eğitimi üzerine bir araştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Şimşek, T. (2002). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Rengarenk.
- Tavşancıl, E. ve Aslan, A. E. (2001). *Sözel, yazılı ve diğer materyaller için içerik analizi ve uygulama örnekleri*. İstanbul: Epsilon.
- Temizyürek, F., Şahbaz, N.K., Gürel, Z. (2016). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Tezcan, A. (1990). *Hırsız kedi balığımı yedi*. İstanbul: Gülücük.
- Tunagür M., Kardaş, M.N.,(2017a). 2000 yılı sonrasında yayımlanan Mustafa Kutlu'nun hikâyelerinde değer aktarımı. *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 12 (14), 431-464.
- Tunagür M., Kardaş, M.N.,(2017b). 2000 yılı ve öncesinde yayımlanan Mustafa Kutlu'nun hikâyelerinde değer aktarımı. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14/40 , 159-1780.
- Oğuzkan, F. (2000). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Anı Yayınları.
- Yılar, Ö. ve Turan, L. (2011). *Eğitim fakülteleri için çocuk edebiyatı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Yılmaz, H. D. (2017). *Koray Avcı Çakman'ın eserlerinde çocuklara yönelik ekoeleştirel iletiler*. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzincan*.